Uw kenmerk	: -	
Uw brief van	: -	AAN
Ons kenmerk	: 20220506_LK_JGae	De leden van de gemeenteraden in Zeeland
Datum	: 6 mei 2022	
Onderwerp	: informatie aan de gemeenteraden over PFAS en de volksgezondheid	Bijlage: 20200414 Advies expertgroep PSH GOR

Geachte leden van de gemeenteraden in Zeeland,

Het afgelopen jaar is de impact van PFAS op de volksgezondheid op verschillende momenten onderwerp van gesprek in Nederland, maar zeker ook in Zeeland. In 2021 heeft de aanwezigheid van PFAS in de Westerschelde en in het Kanaal Gent-Terneuzen veel aandacht gekregen in de media. In combinatie met de berichten uit Vlaanderen over de situatie rond 3M maken inwoners van Zeeland zich zorgen. Volksvertegenwoordigers stellen vragen over mogelijke effecten en risico's van PFAS voor de gezondheid van inwoners. De lokale en regionale overheden willen antwoord op de vragen die in Zeeland leven. Hiertoe zijn onderzoeken uitgezet naar voedselveiligheid en zwemwater. Aanvullend wordt de mogelijkheid van bevolkingsonderzoek en in het bijzonder bloedonderzoek overwogen.

In een aantal gemeenten zijn moties ingediend (in de gemeenten Hulst, Kapelle en Reimerswaal zijn deze moties aangenomen) met het verzoek een bevolkingsonderzoek te starten vanwege de aanwezigheid van PFAS in de Westerschelde. Ook is tijdens de vergaderingen van het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland meermaals gesproken over het onderwerp PFAS, de mogelijke gezondheidsrisico's en de doelmatigheid van (en mogelijkheden tot) bevolkingsonderzoek op dit moment.

Bezoekadres
Westwal 37
4461 CM Goes
0113 - 249 400

Postadres
Postbus 345
4460 AS Goes

ggdzeeland.nl

Het Algemeen Bestuur is tijdens het AB van 8 april akkoord gegaan:

1. met het opstellen van een communiqué over PFAS voor de nieuwe gemeenteraden.
2. om op basis van de resultaten van het voedselveiligheidsonderzoek (verwachte oplevering begin juni 2022) de vervolgroute te bepalen (mede n.a.v. de wens om een bevolkingsonderzoek in te zetten.

Verder is afgesproken dat GGD Zeeland proactief communiceert naar de (nieuwe) gemeenteraden (schriftelijk, telefonisch of middels een presentatie). Met dit schrijven geven wij naast algemene achtergrondinformatie, een overzicht van de lopende onderzoeken, de betrokken partijen en verantwoordelijken weer, alsmede ons huidige advies en acties.

Wij zijn uiteraard bereid om indien gewenst een nadere toelichting te geven op dit onderwerp in de gemeenteraad.

Namens het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland,

Hoogachtend,

Joke Gaemers

Directeur Publieke Gezondheid & Veiligheid
Ambtelijk secretaris Algemeen Bestuur GR GGD Zeeland

Informatie aan de gemeenteraden over PFAS en de volksgezondheid

Wat is PFAS?

PFAS is de verzamelnaam van een grote groep chemische stoffen zoals PFOS, PFOA en FBOA. Ze worden gemaakt om water en vuil af te stoten en worden gebruikt in veel producten, zoals smeermiddelen, voedselverpakkingsmaterialen, blusschuim, antiaanbaklagen van pannen, kleding, textiel en cosmetica. Het nadeel is dat deze stoffen niet of heel slecht afbreken in het milieu, waardoor mensen hierdoor ook PFAS binnen kunnen krijgen.

PFAS in voedsel en drinkwater in Nederland

In een publicatie van het RIVM (juni 2021) is geconcludeerd dat we in Nederland te veel PFAS binnenkrijgen via voedsel en drinkwater. Hierdoor kunnen er nadelige effecten op de gezondheid ontstaan. Het RIVM adviseert de overheid daarom ervoor te zorgen dat die stoffen minder worden gebruikt en dat mensen minder in contact komen met PFAS.

Op nationaal niveau wordt in opdracht van de landelijke overheid in de periode 2022 - 2025 onderzoek gedaan naar voedselveiligheid. Dit onderzoek bestaat uit twee onderdelen namelijk 1) bepaling van de hoeveelheid PFAS in het voedsel uit de winkel en 2) een voedselconsumptiepeiling onder inwoners. Het doel van het onderzoek is om uit te zoeken op welke wijze blootstelling aan PFAS verminderd kan worden.

Risico's voor gezondheid en milieu

PFAS kunnen een risico vormen voor de gezondheid van mensen en het milieu. Naast de schadelijkheid van de stof is de hoeveelheid die iemand inademt of inslikt en hoe vaak of hoe lang deze blootstelling duurt, bepalend voor het risico op schadelijke gezondheidseffecten. Hetzelfde geldt voor het milieu, waar de hoeveelheid van de stof in het milieu het risico bepaalt. Mensen kunnen op verschillende manieren in contact komen met PFAS. Bijvoorbeeld via voedsel en drinkwater waar mogelijk een beetje? PFAS in zit, door het inademen van lucht of het inslikken van grond die mogelijk PFAS kan bevatten. Ook kunnen mensen kleine hoeveelheden PFAS binnen krijgen door het gebruik van producten zoals ski wax, smeermiddelen en waterafstotend impregneermiddel- waar PFAS los in zitten.

Van een aantal PFAS is bekend dat ze ongewenste eigenschappen hebben. Van deze stoffen is bekend dat ze:

- Niet of nauwelijks afbreken in het milieu
- Schadelijke effecten kunnen geven voor mensen en het milieu
- Zich gemakkelijk en snel verspreiden in het milieu (ze zijn mobiel) en/of
- Ophopen in het menselijk lichaam, in dieren en planten

Van PFOA (vorm van PFAS) is bekend dat het schadelijke effecten kan hebben op het immuunsysteem en op de voortplanting en ontwikkeling van het ongeboren kind. Het is mogelijk kankerverwekkend en schadelijk voor de natuur.

Onderzoek naar PFAS in Westerschelde

In november 2021 is door provincie Zeeland opdracht gegeven aan de WUR (Wageningen University & Research) en het RIVM voor een onderzoek naar het PFAS-gehalte in de Westerschelde. Hierbij wordt gekeken naar verschillende soorten bronnen van PFAS-blootstelling, zoals vis, garnalen, mosselen, oesters, slib, watermonsters en monsters van onder meer lamsoor in de Westerschelde.

De onderzoeksresultaten worden begin juni 2022 verwacht. Tot die tijd is niet met zekerheid te zeggen in welke mate de concentratie PFAS in de Westerschelde te hoog is en een risico voor de volksgezondheid vormt. Daarnaast is door het RIVM een verkennende risicobeoordeling uitgevoerd (februari 2022). De uitkomst van deze verkennende risicobeoordeling is dat de consumptie van zelf gevangen bot (vis) of garnalen – afkomstig uit het oostelijke gedeelte van de Westerschelde – al bij zeer lage consumptiehoeveelheden leidt tot een overschrijding van de gezondheidskundige grenswaarde van PFAS.

Wat heeft GGD Zeeland gedaan?

1. Samen met de provincie Zeeland worden burgers en gemeenten geïnformeerd over PFAS. Sportvissers zijn actief benaderd over de mogelijke risico's. De website van GGD Zeeland biedt inwoners actuele informatie over PFAS, met doorverwijzingen naar informatie van het RIVM:

   GGD Zeeland adviseert (sport)vissers uit voorzorg geen zelf gevangen vis te consumeren uit de Westerschelde - GGD Zeeland
   Tussentijdse resultaten PFAS-voedselveiligheidsonderzoek bekend - GGD Zeeland, PFAS - GGD Zeeland

   Burgers kunnen via de website van GGD Zeeland een contactformulier invullen van het team medische milieukunde en via deze weg vragen stellen. Daarnaast zijn de social media kanalen van GGD Zeeland benut om het GGD advies inzake de consumptie van vis en garnalen te communiceren en is er contact gelegd met Sportvisserij Zuid-West-Nederland om sportvissers te informeren.

2. De Directeur Publieke Gezondheid (DPG) heeft een verzoek tot advies ingediend over het nut van gezondheidsonderzoek bij het landelijk Crisis Expert Team (CET) PSH GOR van het RIVM. De Expertgroep PSH GOR bestaat uit deskundigen op uiteenlopende vakgebieden (ook van buiten het RIVM) en adviseert over nut en noodzaak van een gezondheidsonderzoek en de vorm daarvan. Zij kunnen adviseren over welke vervolgstappen of onderzoeken noodzakelijk zijn voor Zeeland. Op 14 april heeft het CET aan de DPG een eerste reactie gegeven waarin zij stellen dat om te kunnen adviseren er zoveel

mogelijk informatie over de lokale situatie moet worden meegenomen. Het CET geeft daarbij aanvullend aan dat zij pas zinvol kunnen adviseren als er meer gegevens zijn over concentraties PFAS in de Westerschelde en in de producten uit de Westerschelde. Het CET zal na bekendmaking van de resultaten van de nog lopende onderzoeken hiernaar (verwachte oplevering: medio mei en begin juni) bij elkaar komen om een advies uit te brengen.

Het op 14 april ontvangen advies van het CET vindt u in de bijlage.

Huidig advies van GGD Zeeland

Wij begrijpen heel goed dat er zorgen zijn over gezondheidsrisico's. Om weloverwogen te bepalen hoe zinvol een bevolkingsonderzoek is en op welke wijze dit kan worden uitgevoerd zijn de resultaten van het voedselveiligheids-onderzoek , uitgevoerd door het RIVM, uiterst relevant. Voor een advies gebaseerd op deskundigheid is het uiterst relevant de resultaten van dit onderzoek af te wachten. Daarna kan beter bepaald worden hoe zinvol een bevolkingsonderzoek is en op welke wijze dit eventueel uitgevoerd kan worden. Het Algemeen Bestuur van de GGD heeft op 8 april jl. ingestemd met het advies van de GGD om de vervolgroute ten aanzien van een eventueel bevolkingsonderzoek te bepalen nadat de resultaten van het voedselveiligheidsonderzoek bekend zijn. Het landelijk Crisis Expert Team PSH GOR ondersteunt deze zienswijze zoals hierboven gesteld.

GGD Zeeland adviseert, nadat advies is ingewonnen bij het CET, over de (on)mogelijkheden en randvoorwaarden van een bevolkingsonderzoek. Desgewenst kunnen wij een ondersteunende rol bieden bij de voorbereiding en uitvoering van het onderzoek en de voorlichting en nazorg aan de deelnemers van het onderzoek.

Betrokken partijen en verantwoordelijkheden

PFAS kent een complexe context door de vele partijen (w.o. provincie, gemeenten, Rijk, Voedsel- en warenautoriteit, RIVM, GGD e.a.) die hierbij betrokken zijn:

- Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) is betrokken als verantwoordelijke voor de waterkwaliteit van de Westerschelde.
- De commerciële visserij valt onder de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. Het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), het ministerie Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) en Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) zijn betrokken voor wat betreft bedrijven die beroepsmatig vis, schaal- en schelpdieren in de handel brengen.
- Rijkswaterstaat (RWS) is verantwoordelijk voor de PFAS metingen van het water in de Westerschelde.

- De GGD heeft op basis van de Wet Publieke Gezondheid (WPG) de volgende taken:
  a. het signaleren van ongewenste situaties,
  b. het adviseren van de bevolking over risico's, inclusief gezondheidskundig advies over gevaarlijke stoffen, in het bijzonder bij rampen of dreiging van rampen,

  Wat betreft PFAS in de Westerschelde geeft GGD Zeeland adviezen aan burgers en overheden omtrent het consumeren van zelf gevangen/geraapte producten uit de Westerschelde.

  c. het beantwoorden van vragen uit de bevolking en het geven van voorlichting,
  d. het verrichten van onderzoek.

Op provinciaal niveau heeft de Provincie Zeeland een klankbordgroep opgericht om de PFAS problematiek gezamenlijk te bespreken. Hierin nemen de volgende partijen deel: VWS, LNV, I&W, RWS, RIVM, WUR en GGD Zeeland. De Provincie organiseert voor de ambtenaren en wethouders van de gemeenten (met milieuzaken in de portefeuille) bijpraatsessies. Eind maart zijn twee PFAS coördinatoren aangesteld door de minister – te weten Maarten de Hoog en Liz van Duin.

Advies aan de inwoners van Zeeland

Mensen kunnen zelf weinig doen om PFAS in voedsel en drinkwater te vermijden. Drinkwater en gevarieerde voeding zijn belangrijk om gezond te blijven. In het dagelijks leven krijgen mensen in Nederland doorgaans maar heel weinig PFAS binnen. Je wordt er niet meteen ziek van, maar het is voor je gezondheid beter om er zo weinig mogelijk van binnen te krijgen.

Om te voorkomen dat sportvissers meer worden blootgesteld aan PFAS vindt de GGD het verstandig om op dit moment geen zelf gevangen vis en garnalen te eten. Daarnaast adviseert de GGD om de consumptie van zelf geraapte mosselen en oesters uit de Westerschelde te beperken tot niet meer dan tien keer per jaar. Dit is het GGD-advies zolang de resultaten van het uitgebreide onderzoek nog niet bekend zijn. Het algemene advies van het voedingscentrum is om één keer per week vis te eten. Vis is onderdeel van een gezonde voeding. In deze situatie voegt GGD Zeeland daar het advies aan toe de consumptie van lokaal gevangen vis en garnalen te beperken en in elk geval voorlopig geen zelf gevangen vis of garnalen uit de Westerschelde te eten.

Indien bestuurders of gemeenteraden vragen hebben of als gemeenten vragen ontvangen van inwoners, is GGD Zeeland altijd bereid om hier antwoord op te geven. Dit kan schriftelijk, telefonisch of middels een presentatie.